

พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์พาวเวอร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 Thai National Soft Power within the 21ST Century

บทความวิจัย

วันที่รับบทความ: 7 พ.ย.62
วันที่แก้ไขบทความ: 9 มี.ค.63
วันที่ตอบรับบทความ: 20 มี.ค.63

อิงอร เนตรานนท์ *
Ing-Orn Nedtranon

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาถึงพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์พาวเวอร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ปรากฏใช้ (Actual Powers) ในการบริหารปกครองในช่วง พุทธศักราช 2544-2560 2) เพื่อศึกษาถึงพลังอำนาจแห่งชาติ ซอฟต์พาวเวอร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 ในช่วงพุทธศักราช 2560-2563 ว่าจะมีรูปแบบใดบ้าง และ 3) เพื่อเสนอแนวคิดเรื่องพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์พาวเวอร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่นำมาใช้เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากบุคคลและกลุ่ม (Focus Group) รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารเชิงวิชาการ บทวิเคราะห์และงานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า พลังอำนาจแห่งชาติดั้งเดิมมีศักยภาพไม่เพียงพอรับมือกับการบริหารราชการแผ่นดินยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงจากแบบฮาร์ดพาวเวอร์ดั้งเดิมไปสู่การใช้ซอฟต์พาวเวอร์และพบว่าตัวบ่งชี้ หรือดัชนีซอฟต์พาวเวอร์ ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ พุทธศาสนา องค์กรเชิงสถาบัน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชาวพุทธ เอกอัครราชทูต และวัฒนธรรมความเป็นไทย ค่านิยม นโยบายรัฐ ผลิภัณฑ์พื้นบ้านไทย อาหารไทย ละคร/ภาพยนตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ การทูต/นโยบายต่างประเทศ การแพทย์ทันสมัยและการแพทย์สมุนไพรไทย สถาบันการศึกษา กีฬาไทย กอล์ฟ มวยไทย-สากล และแบดมินตันไทย การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ในรูปของการรณรงค์ ส่วนข้อเสนอแนะ คือ การสร้างเสริมศักยภาพซอฟต์พาวเวอร์ของไทย สร้างพันธมิตรร่วมเพื่อการพัฒนาประเทศ สร้างดุลอำนาจ สร้างองค์ความรู้การวิจัยและพัฒนา สร้างทุนมนุษย์ สร้างประชัญชาวบ้าน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การปฏิบัติที่ต่อเนื่อง สืบทอดเจตนารมณ์แห่งรัฐ ปรับรูปแบบการใช้ซอฟต์พาวเวอร์ตามการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ (Information Operation: IO) ที่เหมาะสม ให้ความรู้แก่ประชาสังคมทุกระดับ แต่ภาพรวมการทำงานที่เชื่อมโยงกันของพลังอำนาจแห่งชาติยังไม่ชัดเจน ส่วนคำศัพท์ “ซอฟต์พาวเวอร์” ให้ใช้คำเรียกทับศัพท์

* หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต
Philosophy in Public Administration Institute of Public Administration and Policy, Rangsit University
E-mail: ingorn2545@hotmail.com

คำสำคัญ: พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The research aims to 1) study the actual Thai National Soft Power within the 21st century existing in the Thai governance during B.E. 2544-2560, 2) explore the practical features of Thai National Soft Power within the 21st century during B.E. 2560-2563, and 3) propose the more applicable Thai National Soft Power within the 21st century conceptualized model. The methodologies applied are the focused-group and in-depth interview including academic documents, journal, and related papers.

The findings regarding the presumption on the actual “Thai National Powers applied in the present governance appear inadequate for coping with the changing globalization demands is true in which the potential Thai National Soft Power within the 21st century genres in the form of hard powers tend to utilize soft powers instead. Therefore, soft power indicators are as follows: the Monarchy, Buddhism, Sufficiency Economy Philosophy, Buddhist, Thai identities and culture, values, public policies, Thai local products/One Thumbon, One Product or OTOP, Thai foods, plays and movies, natural resources, modernized Thai medical care and alternative medicine, education institutes, Thai sports, golf, boxing: Thai-international, badminton, Strategic communications: Artificial Intelligence (AI) and Information Operation (IO), in the form of campaigns. However,

the holistic view of the practical national power linkage appears unclear. At present, the term “Soft Power” should be used in the form of transliteration.

Keywords: Thai National Soft Power, the 21st Century

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมบนโลกในยุคปัจจุบันมีลักษณะเป็นแบบหมู่บ้านโลก (Global Village) โดยประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนี้ ซึ่งถูกกระแสโลกาภิวัตน์ครอบงำ จากอิทธิพลเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ที่ได้เริ่มแผ่ขยายในราวปี พ.ศ.2535 เรียกกันว่า “คลื่นลูกที่ 3 ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ” ส่งผลให้โลกในปัจจุบันกลายเป็นโลกที่ไร้พรมแดน (Borderless World) ประเทศระดับผู้นำโลกได้หันมาขยายอิทธิพลของตนไปยังภูมิภาคต่าง ๆ โดยอาศัย อำนาจละมุน หรือ อำนาจแบบอ่อน (Soft Power) มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีลักษณะสำคัญอยู่ที่การชักจูงหรือการโน้มน้าวประเทศอื่นให้ปฏิบัติตามความประสงค์ โดยสร้างเสน่ห์ ภาพลักษณ์ ความชื่นชม และความสมัครใจ พร้อมทั้งจะร่วมมือกันต่อไป อำนาจในลักษณะนี้มีมากขึ้นที่ยอมรับมากกว่าการใช้อำนาจแบบแข็งหรืออำนาจในเชิงบังคับ (Hard Power) หรืออำนาจในเชิงบังคับ ดังเช่น ในมิติทางการทหาร ซึ่งประเทศไทยมีพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ที่โดดเด่นเป็นที่ยกย่องยอมรับในระดับโลกหลายด้าน เช่น วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว และอาหาร หากมีการเสริมสร้างบูรณาการเชิงวิชาการผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ในลักษณะภาพรวมของประเทศไทยจะทำให้เกิดการพัฒนาด้อยอดได้หลากหลายมิติเพื่อเพิ่มศักยภาพการพัฒนาชาติบ้านเมืองอย่างมีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุดแต่ปัญหาคือ

ประเทศไทยในปัจจุบันยังขาดเสาหลักนี้ ประเทศไทยได้ร่มพระบารมีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงครองราชย์ยาวนานที่สุดในประเทศไทยถึง 70 ปี ตลอดรัชกาลของพระองค์ได้ทรงนำพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์มาบูรณาการการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม ทั้งด้านอาหารและแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ พืชผักที่มีคุณสมบัติเป็นสมุนไพร ผลไม้ แร่ธาตุ และมีความหลากหลายทางชีวภาพดีที่สุดในโลก ซึ่งเป็นพลังของแผ่นดินหรือพลังอำนาจของชาติโดยที่รัฐบาลปัจจุบันได้นำไปใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินด้วยการใช้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ในด้านต่าง ๆ ในรูปแบบนโยบายสาธารณะที่มีการวางกรอบไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ คือ เศรษฐกิจ การเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมตามห้วงเวลาและสถานการณ์ของประเทศที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โลกอย่างมีศักยภาพ ในประเด็นนี้ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2559) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ตลอดเจ็ดสิบปีของรัชกาลที่ 9 นั้น เป็นประจักษ์พยานของประเทศตะวันออกที่ค่อนข้างยากจน และล้าหลัง แต่รักษาเอกราชไว้ได้ตลอดสองร้อยปีที่เป็นช่วงเวลาฝรั่งล่าเมืองขึ้นทั่วโลก ประเทศไทยได้แปรเปลี่ยนมาเป็นประเทศสำคัญของเอเชีย ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และศูนย์กลางลोजิสติกส์ของอาเซียนและอาเซียนที่ไทยเองมีส่วนสำคัญในการสร้างขึ้นมา ก็ได้กลายเป็นภูมิภาคที่สำคัญของโลก เชื่อมโยงเข้ากับจีนและอินเดีย สองมหาอำนาจใหม่ทางเศรษฐกิจของโลกได้ง่ายดาย ซึ่งข้อคิดนี้ได้บ่งชี้ถึงแนวคิด “บูรพาภิวัตน์” หรือ Easternization ที่แสดงถึงขั้วอำนาจโลกที่เปลี่ยนมาเป็นซีกโลกตะวันออกและพลังอำนาจแห่งชาติในรูปแบบซอฟต์แวร์ สำหรับเอเชียประเทศมหาอำนาจอย่างจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ นับเป็นประเทศที่มีความโดดเด่น

ในการดำเนินนโยบายด้านซอฟต์แวร์ต่อประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะต่อประเทศอาเซียนที่ปัจจุบันได้กลายเป็นเวทีทดสอบและแข่งขันด้านซอฟต์แวร์ของทั้ง 3 ประเทศ ดึงเห็นได้จากตัวอย่างของการก่อตั้งสถาบันขงจื้อและศูนย์วัฒนธรรมของจีน การส่งออกละครซีรีส์และดารานักร้องของเกาหลีใต้ ตลอดจนการ์ตูนหรืออาหารของญี่ปุ่น เป็นต้น ในด้านนโยบายการต่างประเทศ ก็มีการแข่งขันกันเพิ่มบทบาทและอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อไทย และอาเซียน (สกว., 2560)

ความคิดเห็นของ นายดอน ปรมดีถวิลัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในการสัมภาษณ์พิเศษเรื่อง “Soft Power Diplomacy” ที่พาไทยเป็นที่ยอมรับทั่วโลก ให้ไว้แก่หนังสือพิมพ์สยามรัฐ เมื่อ 3 พฤษภาคม พ.ศ.2561 ว่า “การที่เราจะทำอะไรได้รับความชื่นชมจากคนอื่นและมองว่าเรามีความคิดริเริ่มตามเราได้ และยอมให้เราแนะนำ มาจากการทำงาน ผลสำเร็จ หรือประสิทธิภาพของการทำงาน ถ้าเราไม่มีประสิทธิภาพ ต่อให้มีจุดที่ตั้งที่ดี ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร” เพราะในฐานะประเทศไทยที่มีลักษณะเด่นในด้านการใช้ “Soft Power Diplomacy” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำเสนอเรื่องที่เป็นจุดเด่นต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น เอกลักษณ์ วัฒนธรรม อาหารไทย แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมชาติ และที่ตั้งของประเทศไทย สิ่งเหล่านี้เองทำให้ไทยได้รับการยอมรับจากสังคมโลก นอกจากนี้ Ren and Montgomery (2015) ได้เสนอ Open Access Scholarship and China’s Soft Power ในการประชุมสัมมนา The Ninth International Convention of Asia Scholars (ICAS 9) ณ Adelaide, Australia เมื่อ 5-9 กรกฎาคม พ.ศ.2555 ว่า พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์เป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นจากประชาสังคมมากกว่ารัฐบาลและเกิดจากค่านิยมทางวัฒนธรรมมากกว่าการปลุกกระดมชวนเชื่อ รวมทั้งเกิดจากการปรองดองร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขันแก่งแย่งกัน

ประเทศไทยมียุทธภูมิชายฝั่งทะเลและแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติกับพลังงานน้ำมันที่มีมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ดึงดูดให้มหาอำนาจของโลกพยายามจะกลืนกินครอบครองสารพัดวิธี ทั้งการเมือง เศรษฐกิจทุนนิยม การทหาร การศาสนา สังคม และวัฒนธรรม กระบวนการครอบงำด้วยการใช้พลังอำนาจแบบอ่อนแพร่ขยายทางสังคมจิตวิทยาในรูปแบบวัฒนธรรมการทำให้เป็นแบบ Americanization หรือแบบ Macdonalization รวมทั้งการทำให้เป็นแบบ Westernization และอื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามขัดขวางไม่ให้ใครหรือประเทศใดมายึดครองได้แต่ผู้เดียว นับตั้งแต่สังคมโลกที่ก้าวผ่านสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) จนถึงปัจจุบันไม่เคยมีประเทศใดในโลกจะสามารถครอบครองพลังอำนาจแห่งชาติที่เด็ดขาด Absolute National Powers เหนือประเทศอื่น ๆ ได้แท้จริง นั่นเป็นเพราะพลังอำนาจมีความเป็นพลวัต (Dynamic) เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ด้วยเหตุผลนี้ทำให้อารยประเทศที่เจริญแล้ว และยังต้องการเป็นมหาอำนาจในเวทีโลก จึงได้ให้ความสำคัญในการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังเพื่อค้นคว้าพัฒนาพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรมสำหรับประเทศไทยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว. ได้มีการประชุมสัมมนา TRF-ASEAN Public Forum “ยุทธศาสตร์ Soft Power ของไทย: บทเรียนจากจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้สู่การประยุกต์ใช้ของไทย” เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 ณ ห้องกมลทิพย์ โรงแรมสุโกศล กรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อระดมสมองและอภิปรายเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านซอฟต์แวร์ของไทย เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยได้นำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายทั้งในรูปแบบพลังอำนาจด้านสังคมจิตวิทยา ซึ่งพลังอำนาจแบบอ่อน อันเกิดขึ้นจากการสร้างเสน่ห์หรืออำนาจการโน้มน้าว ได้แก่ การทูต/นโยบายการต่างประเทศ ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม

ด้านการดำเนินชีวิต แต่การพิจารณาถึงความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามที่กำหนดไว้เป็นวิสัยทัศน์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ประเทศไทยนั้น ต้องการระดมสรรพกำลังของคนไทยทั้งชาติ ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยผ่านกระบวนการประชารัฐ หรือประชาสังคมบนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทุกคนต้องทำความรู้ความเข้าใจ และร่วมมือกันเพิ่มพูนศักยภาพพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทย ในการฝ่าฟันวิกฤตชาติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งประเทศ ให้ได้ด้วยกิจกรรมนาร่องของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว. จึงเสริมความเชื่อมั่นที่จะผลิตงานคุณิณิพนธ์นำองค์ความรู้เรื่องพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยที่เกิดขึ้นในการศึกษาวิจัย

การมองไทยและเรียนรู้ความหมายของ Soft Power ของไทยเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะจะบ่งชี้ว่า “การรู้เรา รู้เขา” เป็นหัวใจสำคัญของการรักษามลประโยชน์ของชาติ ได้อย่างดีที่สุดซึ่งแนวคิดของ พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ (2558) ผู้เป็นผู้นำทางความคิดที่สำคัญและโดดเด่นในวงการทหารและวิชาการเสนอว่า อำนาจละมุนสามารถผลิตขึ้นได้จากหลายปัจจัย แต่ที่สำคัญ ๆ ก็คือ ค่านิยม วัฒนธรรม นโยบาย และองค์กรเชิงสถาบัน นับวันอำนาจละมุนจะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นในโลกที่ปฏิเสธการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงในภาคพลเรือน อาจารย์นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ ศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข (2557) ผู้มีบทบาททางการเมืองด้านวิชาการและการทหารเสนอว่า “ซอฟต์แวร์ไทยไม่จำเป็นต้องดีกว่าฮาร์ดแวร์เสมอไป จากการทำซอฟต์แวร์ไทยเป็นทางเลือกใหม่ในอำนาจทางการเมืองและได้รับการยอมรับจากนักวิชาการและผู้วางนโยบายที่เน้นด้านจริยธรรม แต่ซอฟต์แวร์ไทยเป็นความคิดเชิงพรรณนา (Descriptive) มากกว่าความคิดเชิงบรรทัดฐาน (Normative) อย่างไรก็ตาม ซอฟต์แวร์ไทยอาจถูกนำไปใช้ทั้งเจตนาที่ดีและไม่ดี ตัวอย่างเช่น ฮิตเลอร์ สตาลิน

เหมา-เจอตุง และบิน ลาเดน ต่างใช้ซอฟต์แวร์ ทั้งสิ้น แต่ก็ได้ทำให้เกิดผลดี อีกมุมหนึ่ง ภาคพลเรือน นักวิชาการ อิสระที่ให้ทัศนะที่ชัดเจนเรื่องซอฟต์แวร์ คือ ยุคศรีอาริยะ หรือ ดร.เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2555) มีความเห็นสะท้อนอิทธิพลแนวคิด Soft Power “อำนาจอ่อน (หรือ อำนาจนุ่ม) ไว้ว่าหมายถึง อิทธิพลทางความคิด ที่สถาบันการศึกษาชั้นนำในสหรัฐฯ ปลูกฝังให้นักศึกษา ผูกติดอยู่กับแนวคิดตะวันตกนิยมอย่างแนบเนียน และมีนักวิชาการไทยจำนวนไม่น้อยไหลดล่นไปในสายธาร แห่งปัญญา โดยมีสายป่านทางปัญญาของสถาบันเหล่านี้ ติดตามไปทุกแห่งหน ดุจปลาลากสายเบ็ด” แนวคิดจาก ผู้รู้ชาวไทยทั้งสามท่านนี้ได้สรุปภาพของซอฟต์แวร์ ของประเทศไทยได้ว่าการครอบงำทางวัฒนธรรมให้เป็น แบบตะวันตกหรือ Westernization ในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านกระบวนการศึกษาวัฒนธรรม นั้นเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ประชาสังคมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อประเทศของตนเองทั้งด้านบวกและลบได้

การศึกษาวิจัยเรื่อง พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ ประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 (Thai National Soft Power within The 21st Century) เป็นปรัชญาดุชฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิตนี้ เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจทบทวน ความสำคัญของพลังอำนาจแห่งชาติอย่างเป็นทางการ และเปิดประเด็นการวิจัยและพัฒนาหรืองานวิชาการ ที่จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพลังอำนาจแห่งชาติ ซอฟต์แวร์หรืออำนาจอย่างอ่อนของประเทศไทย อย่างจริงจัง ความขัดแย้งทางการเมืองที่เรื้อรังพัวพันไป กับเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมจิตวิทยาทำให้การทหาร ต้องแสดงบทบาททางการเมืองแบบที่ไม่มีกำหนดไว้ใน รัฐธรรมนูญหลายครั้งหลายครานับตั้งแต่ พ.ศ.2475

จากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขในรูปแบบ ที่นักรัฐประศาสนศาสตร์เรียกว่า “กระบวนทัศน์ระบบ ราชการแบบไม่เป็นทางการ Informal Organization” ในทฤษฎีระบบราชการ “Bureaucracy Theory” ของ Max Weber (Mulder, 2017) งานวิจัยนี้จึงพยายาม จะสร้างต้นแบบแนวคิดการพิจารณาประเทศไทยแบบ องค์กรรวม Holistic View ด้าน “พลังอำนาจแห่งชาติ ซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21” แบบ Bird’s Eye View มองภาพที่กว้างของพลังอำนาจแห่งชาติ พื้นฐานของประเทศแบบไม่แยกส่วนเพื่อหาทางทำให้ ประเทศไทยได้มีทางเลือกมากขึ้นในการเพิ่มพูนศักยภาพ และใช้ประโยชน์พลังอำนาจแห่งชาติ (Potential Powers) ที่มีอยู่ให้เกิดความเข้มแข็งของประเทศไทยต่อไปด้วยการระดมสมองเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และนโยบาย ด้านซอฟต์แวร์ของไทย เพื่อยกระดับศักยภาพ ในการพัฒนาซอฟต์แวร์จากทรัพยากรที่มีหลากหลาย ของประเทศไทยโดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศไทยกำลังมุ่งสู่ ยุทธศาสตร์ 4.0 ท่ามกลางกระแสสังคมโลกาภิวัตน์ ให้เกิด เป็นรูปธรรมชัดเจนมากที่สุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ ประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ปรากฏใช้ (Actual Powers) ในการบริหารปกครองในช่วง พ.ศ.2548-2560
2. เพื่อศึกษาถึงพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ ประเทศไทย ในศตวรรษที่ 21 ในช่วง พ.ศ.2548-2560 ว่า จะมีรูปแบบใดบ้าง
3. เพื่อเสนอแนวคิดเรื่อง พลังอำนาจแห่งชาติ ซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21

สมมุติฐานการวิจัย

1. พลังอำนาจแห่งชาติดั้งเดิม (Actual) มีศักยภาพไม่เพียงพอรับมือกับการบริหารราชการแผ่นดินยุคโลกาภิวัตน์
2. พลังอำนาจแห่งชาติ ศตวรรษที่ 21 (Potential Powers) มีการเปลี่ยนแปลงจากแบบฮาร์ดพาวเวอร์ดั้งเดิมไปสู่การใช้ซอฟต์แวร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง “พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21” นี้ จะดำเนินการ

ศึกษาวิจัยเฉพาะช่วงศตวรรษที่ 21 ช่วง ค.ศ. 2005-2018 หรือ พ.ศ.2548-2560 โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิในพื้นที่ตั้งแต่ พ.ศ.2558-2560 ซึ่งมีขอบเขต ดังนี้

การใช้ข้อมูลจากเอกสารผลงานวิชาการ บทวิเคราะห์และงานวิจัย โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความและนำไปสู่การสร้าง “ข้อสรุปทั่วไป” ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาวิจัย ดังนี้ 1) แบบแผนการวิจัย 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล

พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทย ในศตวรรษที่ 21

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21

ที่มา: ผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยนี้

การวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เริ่มจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary Research) ที่เน้นข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ตรงและความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทย ในศตวรรษที่ 21 และใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดให้กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ พลังอำนาจแห่งชาติได้ตอบอย่างอิสระ รวมทั้งการค้นคว้าทางตำราเอกสารแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อทำ บทสรุปผลการศึกษาวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการใช้วิธีสัมภาษณ์

ประชากรที่จะนำมาทำการศึกษาเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพลังอำนาจแห่งชาติทั้ง 5 ด้าน ซึ่งบุคคลสำคัญที่สุดคือ ผู้ใช้อำนาจในฐาณะของผู้บริหาร ในการวางแผนนโยบายแห่งรัฐด้านการบูรณาการพลังอำนาจแห่งชาติเพื่อความมั่นคงและในการพัฒนาประเทศ ตามกฎหมาย โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะจงเชิงลึกไว้รวม 48 คน ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 คณะรัฐมนตรีในรัฐบาล สมาชิกสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สนช.) วุฒิสมาชิก และอดีตสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ในสมัยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำนวน 3 คน

- พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รองหัวหน้าคณะรักษาความมั่นคงแห่งชาติ อดีตผู้บัญชาการกองทัพอากาศ

- พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผู้อำนวยการสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า และผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์ชาติ

- พันตำรวจตรี ศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ สารสมบัติ วุฒิสมาชิก สมาชิกวุฒิสภา อดีตประธานคณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดิน และประธานร่างกฎหมายเพื่อกำหนดกลไกและกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ สภาปฏิรูปแห่งชาติ อดีตปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีและอดีตเลขาธิการรัฐมนตรี

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพลังอำนาจแห่งชาติ จำนวน 4 คน

- พลเอก เฉลิม คูหาวิชานันท์ ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (ในสมัย พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม)

- พลโท ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย กระทรวงกลาโหม

- พลอากาศโท ดร.ศักดิ์ดา หาญยุทธ (เหล่านักบิน) อดีตนักบิน ส่วนกำลังรบ กองทัพอากาศ อดีตผู้ช่วยทูตทหาร ประจำกรุงเดลี อดีตรองผู้บัญชาการกองบัญชาการฝึกและศึกษาทหารอากาศ ส่วนการศึกษา กองทัพอากาศ ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรการบินเซนต์เทเรซา และเป็นอาจารย์ประจำวิชารัฐประศาสนศาสตร์

- พลอากาศโท ดร.ชนนนาถ เทพลิบ (เหล่านักบิน) อดีตนักบิน ส่วนกำลังรบ กองทัพอากาศ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสถาบันการบิน มหาวิทยาลัยรังสิต

กลุ่มที่ 3 นักการทหาร จำนวน 41 คน

- ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพอากาศ พลอากาศตรี เสน่ห์ บัวชื่น (เหล่านักบิน)

- รองผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพอากาศ นาวาอากาศเอก ศุภโชค ชัยวงษ์ (เหล่านักบิน)

- นักศึกษาวิทยาลัยการทัพอากาศ รุ่นที่ 53/2562 ชั้นยศ นาวาอากาศเอก พันเอก นาวาเอก ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจและธนาคาร รวมจำนวน 39 คน

2. หลักเกณฑ์ 4 ประการ ของกลุ่มตัวอย่าง

1) เป็นบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในเรื่องยุทธศาสตร์ชาติและพลังอำนาจแห่งชาติ

2) เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องการบริหารราชการแผ่นดิน

3) เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องรัฐประศาสนศาสตร์

4) เป็นบุคคลที่มีลักษณะของผู้นำทางความคิด (Opinion Leader) ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยคัดเลือกและจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ เปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเชิงคุณภาพเรื่อง “พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21” นี้ จะศึกษาวินิจฉัยเฉพาะศตวรรษที่ 21 ในช่วง ค.ศ.2005-2018 หรือ พ.ศ.2548-2560 โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ปฐมภูมิและทุติยภูมิในพื้นที่ตั้งแต่ พ.ศ.2558-2560 ซึ่งมีขอบเขตดังนี้

1. ด้านเนื้อหา โดยครอบคลุมเนื้อหาต่อไปนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของศตวรรษที่ 21 ในช่วง ค.ศ.2005-2018 หรือ พ.ศ.2548-2560 จะครอบคลุมสภาพพลังอำนาจแห่งชาติทางเศรษฐกิจการเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางภูมิรัฐศาสตร์

2) สภาพพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 ทางเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางภูมิรัฐศาสตร์

2. ด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของพื้นที่คือ การบริหารการปกครองในช่วง พ.ศ.2558-2560

3. ด้านประชากร ในการวิจัยครั้งนี้มีหน่วยวิเคราะห์ระดับกลุ่มและระดับบุคคล โดยจะครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล 12 ประเด็นจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้ผลตีมากกว่าที่คาดการณ์แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการ ข้อมูลด้านพลังอำนาจซอฟต์แวร์ของไทยที่ได้รับมามีรายละเอียดลึกซึ้งเป็นรูปธรรมครอบคลุมพลังอำนาจแห่งชาติทุกด้านของประเทศไทยมากกว่าที่จะกล่าวกว้าง ๆ ได้ตามแนวคิดทฤษฎีเนื่องจากเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ให้สัมภาษณ์ที่กำหนดไว้เป็นสิ่งสำคัญ จึงสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ชัดเจนทั้ง 3 ข้อ ยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยแสดงให้เห็นและสร้างกรอบแนวคิดรูปแบบของการนำพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยไปสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนในหลากหลายมิติของนโยบายสาธารณะซึ่งกำหนดขึ้นโดยผู้นำรัฐบาล ทั้งยังเป็นหลักการและเป็นทางการได้ตีมากกว่าการที่ต่างประเทศเสนอบทวิเคราะห์ซอฟต์แวร์ของไทยจากมุมมองของสายตาชาวโลกที่มีมองประเทศไทยที่ค่อนข้างแคบ นอกจากนี้ยังทำให้สมมติฐานการวิจัยทั้ง 2 ข้อปรากฏเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องการการพัฒนาต่อๆไปอีก คือ 1. พลังอำนาจแห่งชาติดั้งเดิม (Actual) มีศักยภาพไม่เพียงพอรับมือกับการบริหารราชการแผ่นดินยุคโลกาภิวัตน์ นั้นเป็นความจริง และ 2. พลังอำนาจแห่งชาติ ศตวรรษที่ 21 (Potential

Powers) มีการเปลี่ยนแปลงจากแบบฮาร์ดพาวเวอร์ดั้งเดิมไปสู่การใช้ซอฟต์พาวเวอร์นั้นเป็นความจริง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อมั่นว่าดัชนีพินิจนี้สามารถนำเนื้อหาเข้าสู่การวิจัยในมิติต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศไทยต่อไปได้เป็นอย่างดี และไม่ใช่เป็นตำราวิชาการที่เสนอเพียงแนวคิดหรือทฤษฎี แต่ได้เรียนรู้ถึงตัวตนซอฟต์พาวเวอร์ของไทยที่มีบทบาทในการบริหารราชการแผ่นดินจริง ๆ พร้อมกับได้รับทราบความคิดเห็นของผู้ที่มีหน้าที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติด้วย ที่น่าสนใจและน่าจะเป็นข้อขัดข้องด้านองค์ความรู้เรื่องพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์พาวเวอร์ของไทยที่ยังมีความจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้บริหารราชการแผ่นดินที่เคยเป็นข้าราชการทหารระดับสูงของเหล่าทัพจะเป็นผู้รอบรู้ระดับเชี่ยวชาญ แต่ขณะที่ในสวนอื่น ๆ แสดงให้เห็นในการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary Study) ว่าไม่เข้าใจและไม่ชอบไทยแลนด์ 4.0 กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นเหตุให้การกำหนดตัวผู้ให้สัมภาษณ์ต้องเน้นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางยุทธศาสตร์ชาติและอธิบายซอฟต์พาวเวอร์ของไทยเชิงนโยบายสาธารณะได้ ซึ่งในมิตินี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรให้ความสำคัญเร่งด่วนในการจัดการเผยแพร่องค์ความรู้ทุกรูปแบบในสถาบันการศึกษาและธุรกิจระดับต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมประเด็นความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์พาวเวอร์ที่รัฐบาลปฏิบัติการอยู่อย่างต่อเนื่องในหลากหลายรูปแบบจนเป็นที่ยอมรับในระดับสากลประเทศแล้ว ในกรณีนี้สถาบันวิชาการป้องกันประเทศมีบุคลากรที่มีความสามารถสูงก็เป็นผู้มีบทบาทสูงมากในการเผยแพร่องค์ความรู้ในภาคส่วนของข้าราชการและเอกชนหรือประชาสังคม (Civil Societies) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เพื่อช่วยส่งเสริมการบริหารปกครองประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ผลการวิจัย

ตัวชี้วัดพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์พาวเวอร์ของไทยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มที่ 1 คณะรัฐมนตรีในรัฐบาล สมาชิกสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สนช.) วุฒิสมาชิก และอดีตสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ในสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำนวน 3 คน ได้ให้ความคิดเห็นที่เป็นหลักการมีการนำสู่การปฏิบัติปรากฏแก่สายตาสาธารณะที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลทำให้สามารถนำข้อเท็จจริงชัดเจนมาเสนอเป็นหลักการที่ไม่ใช่เพียงมุมมอง การคาดเดาหรือสรุปเอาเองตามความเข้าใจ กล่าวคือ

พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง ได้ระบุว่า พลังอำนาจแห่งชาติ ซอฟต์พาวเวอร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 มุ่งต่อไปนี้ อาหารไทย ละคร ภาพยนตร์ และทรัพยากรค่านิยมไทย ในความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านผ่านนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policies) ที่สร้างสรรค์ เช่น นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี นโยบายพัฒนาทุนมนุษย์ นโยบายการจัดการภัยพิบัติ และนโยบายการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา รวมทั้งวัฒนธรรม (Culture) ไทยที่แข็งแกร่ง การแพทย์ทันสมัยและการแพทย์สมุนไพรไทย สถาบันการศึกษาที่มีมาตรฐาน เช่น การน่านักศึกษาต่างชาติ (จีน) มาเรียนในสถาบันการศึกษาของไทย นักกีฬาไทยในระดับโลก เช่น กอล์ฟ มวยไทย-สากล และแบดมินตันไทย และการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Communications) ซึ่งออกมาในรูปของการรณรงค์ (Campaign)

ทางด้าน พันตำรวจตรี ศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ สาระสมบัติ ได้แสดงความเห็นว่าซอฟต์พาวเวอร์ของไทยที่เป็นจุดเด่นและมีความสำคัญมาก ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย พุทธศาสนาที่กลม่อเลาไม่ให้นิยมความรุนแรงทำให้เป็นชาวพุทธที่ไม่เบียดเบียนกัน เป็นคนดี แต่เอกลักษณ์และวัฒนธรรม

ความเป็นไทย ที่จำเป็นต้องสร้างพลังร่วมซึ่งดูได้จาก ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่กำหนดแนวทางไว้แล้วในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวดที่ 16 มาตรา 257 ซึ่งบัญญัติถึงเป้าหมายของการพัฒนาประเทศไว้ รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมด้วยการตั้งเวทีรับฟังเสียง ของประชาชนจังหวัดละ 1 แห่ง เพื่อให้ประชาชนบอกถึง ความต้องการว่าอีก 20 ปี ข้างหน้าอยากเห็นประเทศไทย เป็นอย่างไร แต่จุดอ่อนก็คือ การสื่อสารที่ต้องทำให้มากขึ้นอีก โดยใช้อำนาจโซเชียลพาวเวอร์ (Social Power) ต้องให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ชาติไทยในทุกระดับการศึกษา เน้นการพัฒนาคน และการบริหารจัดการภาครัฐต้องมีประสิทธิภาพ

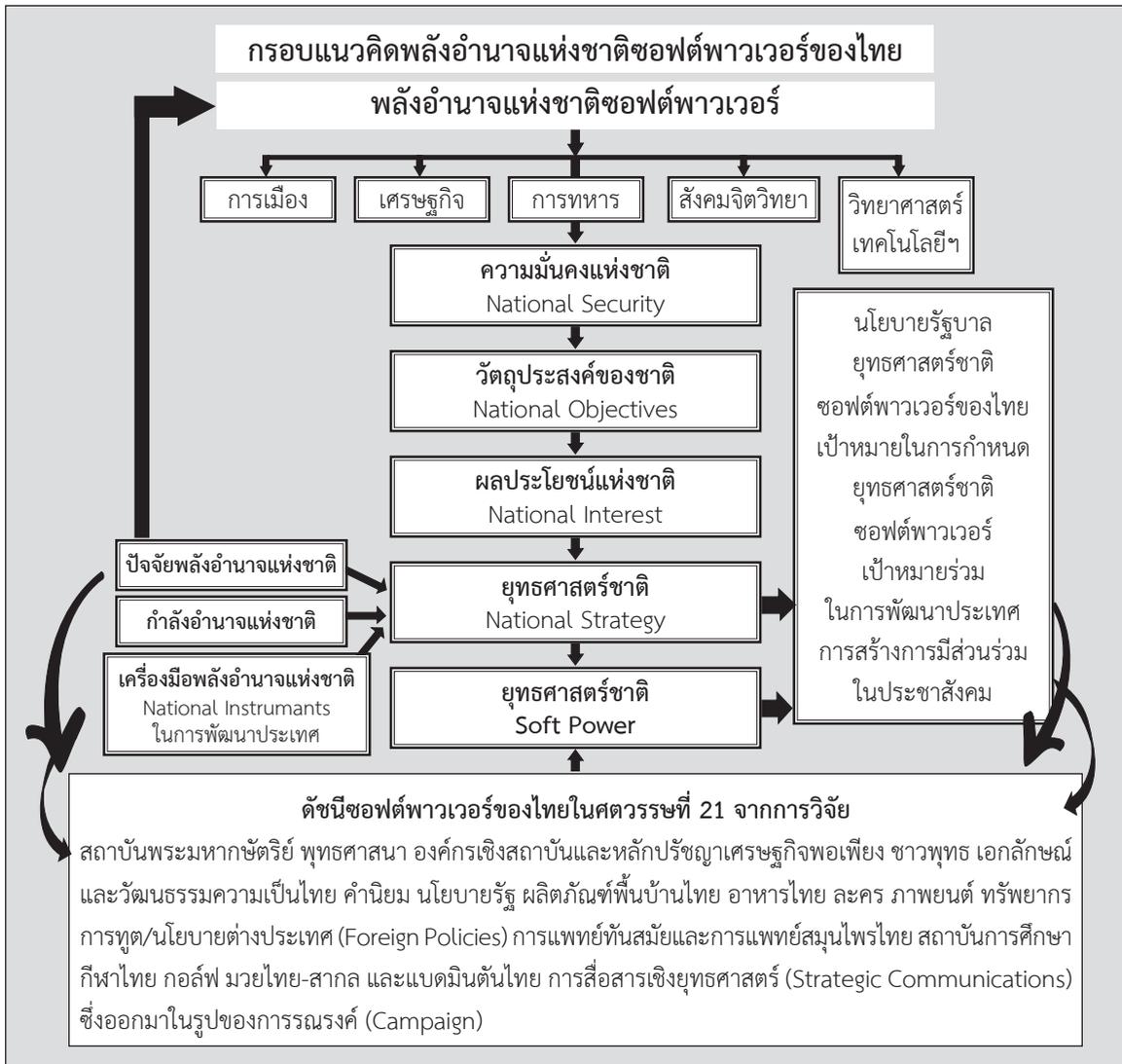
กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพลังอำนาจแห่งชาติ แสดงความคิดเห็นในเชิงหลักทฤษฎีและแนวคิด

พลเอก เฉลิม คุหาวิชานันท์ เสนอแนวคิดที่ว่า พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในรูปแบบ ศูนย์ปฏิบัติการภูมิปัญญาท้องถิ่นครอบคลุมทั่วประเทศ จะเป็นความมั่นคงที่ยั่งยืนของไทย

พลโท ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง ให้ความเห็นว่า พลังอำนาจแห่งชาติ ซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษ ที่ 21 แยกได้เป็น 2 ประเด็น คือ 1) โดยพื้นฐาน ได้แก่ เอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของความเป็นคนไทย เช่น ยิ้มสยาม ความอ่อนน้อม นุ่มนวล ประเพณีวัฒนธรรมที่งดงาม ความยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ ฯลฯ 2) ที่กำลังเพิ่ม บทบาทมากขึ้น ได้แก่ การประยุกต์เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย เข้ากับยุคสมัย เช่น การท่องเที่ยว อาหาร ศิลปะ การบันเทิง

ต่าง ๆ ภาพยนตร์ Animations แฟชั่น ฯลฯ นอกจากนี้ พลอากาศโท ดร.ศักดา หาญยุทธ มีความเห็นว่า พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 ไม่มีเป็นรูปธรรม พลอากาศโท ดร.ชนนนาถ เทพภิบาล เสนอว่า พลังอำนาจแห่งชาติ ซอฟต์แวร์ของไทย ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ อำนาจ บารมี คุณธรรม ความดี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคมจิตวิทยา การทำสมาธิ เทคโนโลยี พลังลม พลังน้ำ พลังแสงแดด

กลุ่มที่ 3 นักการทหาร ผู้บังคับบัญชาวิทยาลัย การทัพอากาศและนักศึกษา ได้ให้ข้อคิดเห็นในรูปแบบ ทศนคติ การสรุปประมวลผลจากสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล โดยกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นนักการทหาร ผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้น ข้อคิดเห็นด้านดัชนีชี้วัดพลังอำนาจซอฟต์แวร์ ของไทยที่ได้ไม่มากและก็จะกว้าง ๆ แต่ยังมีพื้นฐานเกาะเกี่ยว อยู่บนพลังอำนาจแห่งชาติของไทย ได้แก่ การค้า การลงทุน สังคม วัฒนธรรม กีฬา ภาษา ดนตรี การศึกษา การทูต เทคโนโลยี การแต่งกาย การกินอยู่ การเมือง ภาวะผู้นำ ศิลปะ การแสดง เอกลักษณ์ประจำชาติ การท่องเที่ยว อาหาร ภาพยนตร์ ละคร การพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง ด้านสารสนเทศ เทคโนโลยีและการสื่อสารออนไลน์ ทรัพยากร สินค้า อาหารโลก วัฒนธรรม ศิลปะ การค้า/เศรษฐกิจ สื่อ (Media) สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ชาวในพื้นแผ่นดินไทย ผลไม้ไทย การปฏิบัติการข่าวสาร เทคโนโลยีให้ความช่วยเหลือกับประเทศเพื่อนบ้าน การจัดถิ่นพระราชทานไปถวายวัดในประเทศอินเดีย

ภาพที่ 2 แนวความคิดการกำหนดตัวแบบพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21

ที่มา: ผู้วิจัย

สรุปและอภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์นำมาซึ่งผลการวิจัยและวิเคราะห์ที่ทำให้ได้แนวความคิดการกำหนดตัวแบบพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 (ตามภาพที่ 2) ซึ่งสนับสนุนว่าสมมุติฐานการวิจัยทั้ง 2 ข้อ คือ 1) พลังอำนาจแห่งชาติดั้งเดิม (Actual) มีศักยภาพไม่เพียงพอรับมือกับการบริหารราชการแผ่นดินยุคโลกาภิวัตน์ และ 2) พลังอำนาจแห่งชาติศตวรรษที่ 21 (Potential Powers)

มีการเปลี่ยนแปลงจากแบบฮาร์ดพาวเวอร์ดั้งเดิมไปสู่การใช้ซอฟต์แวร์เป็นความจริง โดยการสร้างศักยภาพซอฟต์แวร์ของไทยกระทำได้โดยการสร้างพันธมิตรร่วมเพื่อการพัฒนาประเทศ สร้างดุลอำนาจ สร้างองค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนา สร้างทุนมนุษย์ สร้างปราชญ์ชาวบ้าน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การปฏิบัติต่อเนื่อง สืบทอดเจตนารมณ์ ปรับรูปแบบตามกาล และใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ผลสรุปที่ได้รับจากการสัมภาษณ์หากนำมาพิจารณาในมิติของพลังอำนาจแห่งชาติ 5 ด้าน คือ เศรษฐกิจ การเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยา และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ซึ่งในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้ครอบคลุม ผลงานนวัตกรรมทรพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมได้ด้วย โดยภาพรวมองค์ประกอบของความเป็นรัฐที่ผสมผสานอยู่ในพลังอำนาจแห่งชาติทุกด้าน โดยมีการเมืองกับระบบการเมือง ทำหน้าที่บริหารใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาประเทศก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมกันแบบมีธรรมาภิบาล ระบบการเมือง ประกอบไปด้วย ข้าราชการการเมือง พรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชน ประชาสังคม และประชาชน พลังอำนาจแห่งชาติด้านการเมือง หมายถึง ความสามารถหรืออิทธิพลที่เกิดจากความนิยมและการสนับสนุนจากประชาชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งทำให้รัฐสามารถบริหารประเทศได้ด้วยควมราบรื่น สามารถดำเนินนโยบายการปกครองภายในและนโยบายต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพตามต้องการ ปราศจากการคุกคามแทรกแซงของต่างประเทศ รัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจในการตัดสินใจในการบริหารราชการแผ่นดินระดับสูง แต่สถานการณ์ปัจจุบันแสดงบทพิสูจน์ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะมีอุปสรรคจากการใช้ศักยภาพ พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยไม่มากพอ ยังสร้างพันธมิตรร่วมเพื่อการพัฒนาประเทศไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างดุลอำนาจ รัฐจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้การวิจัยและพัฒนา สร้างทุนมนุษย์ การสร้างปราชญ์ชาวบ้าน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะต้องมีการปฏิบัติต่อเนื่อง สืบทอดเจตนารมณ์ ปรับรูปแบบตามกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของด้านการเมืองที่ยังเป็นข้อจำกัดของประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบไปสู่

พลังอำนาจด้านเศรษฐกิจ การทหาร สังคมจิตวิทยาที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างทุนมนุษย์ในกระบวนการ บ้าน วัด โรงเรียน หรือ บวร เมื่อพิจารณาการสร้างองค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนา ด้านพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์พบว่า การศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็เผชิญกับข้อขัดข้องตั้งแต่เริ่มต้นเก็บข้อมูล อาจเป็นเพราะการมองไม่ทะลุปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ความไม่เข้าใจหรือยังไม่ได้ศึกษาหลักฐานเชิงวิชาการรองรับ จึงมีประจักษ์พยานให้เห็นว่าการไม่ใช้ศักยภาพซอฟต์แวร์ทางการเมืองหรือใช้แบบไม่เต็มศักยภาพ ผลคือทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดอันเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ซึ่งปัจจุบันไม่สามารถใช้พลังอำนาจแห่งชาติแบบดั้งเดิม (Actual) ได้ เนื่องจากมีศักยภาพด้าน คน สิ่งของ และงบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารราชการแผ่นดิน ยุคโลกาภิวัตน์นั่นเอง ขณะที่ในตอนต้นของบทความนี้ได้เสนอหลักฐานที่อารยประเทศได้มีการศึกษาวิจัยไปล่วงหน้าแล้วหลายประเทศ ซึ่งยังคงมีความคิดแย้งไม่เปิดใจเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ และพลังอำนาจแห่งชาติ หรือซอฟต์แวร์ที่ต้องเข้าใจร่วมกันก่อนว่าต้องใช้อย่างสอดคล้องประสานกัน ไม่ได้ใช้แบบแยกส่วน สิ่งสำคัญอย่างมาก คือ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนสังคมตั้งแต่ระดับประเทศ ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่นและครอบครัว ซึ่งสถานการณ์บ้านเมืองที่ผ่านมาในห้วงเวลาสิบกว่าปีจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีไม่มากพอ เช่น ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย การน้อมนำหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติด้วยความเข้าใจ การพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้ระบบอุปถัมภ์ที่ตีงามของไทยอย่างมีหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งความเข้าใจความสำคัญสาระของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และไทยแลนด์ 4.0 จึงเกิดปรากฏการณ์ความขัดแย้งต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการแทรกแซงกิจการภายในประเทศจากต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ในบทความนี้ได้นำดัชนีนิพนธ์เรื่อง “พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21” ที่เสนอข้อคิดเห็นอย่างทรงคุณค่าจากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งคณะรัฐมนตรีในรัฐบาล สมาชิกสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สนช.) วุฒิสมาชิก เลขานุการนายกรัฐมนตรี และอดีตสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพลังอำนาจแห่งชาติ และกลุ่มนักการตลาด ผู้ได้สร้าง Nation Branding ด้วยดัชนีซอฟต์แวร์ของไทยนำมาซึ่งข้อเสนอแนะที่ประมวลได้จากแบบสัมภาษณ์ จำนวน 12 ประเด็น จึงนับได้ว่าข้อเสนอแนะต่อไปนี้ เป็นองค์ความรู้จากการระดมสมอง (Brainstorming) ที่สามารถนำไปศึกษาต่อเพื่อช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของประเทศไทยเพราะข้อมูลทั้งหมดเป็นมุมมองของคนไทยทั้งสิ้น ซึ่งจะแยกประเด็นข้อเสนอแนะออกไปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) รัฐควรมีการกำหนดทรัพยากรซอฟต์แวร์ของไทย (Core Soft Power Resources) ในยุทธศาสตร์ชาติ
- 2) รัฐควรมียุทธศาสตร์ชาติซอฟต์แวร์ที่เป็นรูปธรรม
- 3) รัฐควรมีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบและจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนไม่ให้งานซ้ำซ้อน
- 4) รัฐควรจัดให้มีกระบวนการบูรณาการพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินในรูปนโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ
- 5) ผลการศึกษาวิจัยนี้จะเป็นการวางรากฐานงานวิจัยที่เป็นคลังสมองสนับสนุนการปฏิบัติงานของรัฐอย่างเป็นหลักการเช่นประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อส่งเสริมให้เกิดงานวิจัยที่ช่วยในการบริหารประเทศได้อย่างทันสมัย
- 6) รัฐควรให้การส่งเสริมการศึกษาวิจัยแบบภาพรวม (Holistic View) ด้านกำหนดให้พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทย ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลการสร้างพันธมิตรร่วมในการพัฒนาประเทศ

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

- 1) พลังอำนาจแห่งชาติที่ปรากฏใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยที่นำไปเผยแพร่แก่สาธารณะให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญที่มีต่อการดำรงอยู่อย่างสันติสุขของสังคมประเทศ
- 2) นำผลการศึกษาวิจัยรูปแบบพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินอย่างเป็นทางการศึกษาวิจัยต่อยอด
- 3) ส่งเสริมให้นักวิชาการด้านต่าง ๆ ได้ช่วยศึกษาค้นคว้าหาแนวทางเพิ่มเติมเพื่อบูรณาการ กำหนดให้พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินให้มีศักยภาพเหมาะสมพร้อมรับกับกระแสโลกาภิวัตน์

3. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

- 1) รัฐและนักวิชาการจะได้คำนึงถึงความรู้เรื่องพลังอำนาจแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติไปขยายผลการเรียนรู้แก่ภาครัฐ เอกชนและเยาวชนอย่างจริงจังอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) สถาบันการศึกษาจะได้รับแนวทางในการวางรากฐานการสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการให้แก่บุคลากรและนักศึกษา ได้มีความรู้ความสามารถเรื่องพลังอำนาจแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติที่จะก่อให้เกิดการเมืองภาคประชาชน พลเมืองหรือประชารัฐที่มีคุณภาพต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

กระบวนการเพิ่มพูนศักยภาพพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทย ในศตวรรษที่ 21

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางสำหรับกระบวนการเพิ่มพูนศักยภาพ พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทย ในศตวรรษที่ 21 ไว้ 3 ด้าน ซึ่งได้รับจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ด้านการสร้างและคัดสรรบุคลากรหรือทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่มีคุณภาพพร้อมปฏิบัติตามนโยบายเพื่อการสร้างและการแก้ไขปัญหาที่บั่นทอนศักยภาพของทรัพยากรซอฟต์แวร์ของไทยให้พร้อมปฏิบัติการทั้งระดับภายในและภายนอกประเทศ

2. ด้านโครงสร้าง (Infrastructure) ผลวิจัยเสนอให้มีการจัดตั้งรัฐมนตรีรับผิดชอบด้านพลังอำนาจซอฟต์แวร์ของไทยโดยให้ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี จัดตั้งกลไกระดับนโยบายซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานหลักและหน่วยงานรองและจัดตั้งองค์กรหลักที่เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ติดตามประเมินผล วิเคราะห์และนำเสนอทรัพยากรซอฟต์แวร์ให้แก่รัฐบาลเอง เพื่อกำหนดเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐให้มีการนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบด้วยงบประมาณที่เพียงพอ เหมาะสม และต่อเนื่อง

3. ด้านนโยบาย (Public Policy) ผลจากการวิจัยเสนอว่า ควรให้มีนโยบายแห่งรัฐด้านซอฟต์แวร์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีองค์กรรับผิดชอบที่ชัดเจน มีแผนการทำงาน (Roadmap) และระบบ (System) ที่ส่งเสริมซอฟต์แวร์ของไทยในระยะยาว 20 ปี ตามยุทธศาสตร์ Culture, Enterprise and Digital โดยไม่อิงกับรัฐบาลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งและผู้ปฏิบัติงานคนใดคนหนึ่ง สร้างพันธมิตรร่วมของประชาสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างมีศักยภาพต่อเนื่อง ส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ: ระดับนโยบายระดับชาติ อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลเรื่องซอฟต์แวร์ ระดับกระทรวงต่าง ๆ จะรับผิดชอบการขับเคลื่อนนโยบายสำหรับประชาชน/ประชาสังคมส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นนิสัย อัตโนมัตินำเงื่อนไขพันธมิตรร่วมที่มีการปลูกฝังองค์ความรู้ด้านพลังอำนาจแห่งชาติ

<p>การเสริมสร้างศักยภาพซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21</p>	<p>การเสริมสร้างศักยภาพซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสร้างพันธมิตรร่วมเพื่อการพัฒนาประเทศ - สร้างคลังอำนาจ - สร้างองค์ความรู้ R&D - สร้างทุนมนุษย์ - สร้างประชาธิปไตย - ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น - การปฏิบัติต่อเนื่อง - สืบทอดเจตนารมณ์ - ปรับรูปแบบตามกาล - ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
<p>ดัชนีซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 จากการวิจัย</p> <p>สถาบันพระมหากษัตริย์ พุทธศาสนา องค์กรเชิงสถาบันและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชาวพุทธ เอกอัครราชทูต และวัฒนธรรมความเป็นไทย ค่านิยม นโยบายรัฐ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านไทย อาหารไทย ละคร ภาพยนตร์ ทรัพยากร การทูต/นโยบายต่างประเทศ (Foreign Policies) การแพทย์ทันสมัยและการแพทย์สมุนไพรไทย สถาบันการศึกษา กีฬาไทย กอล์ฟ มวยไทย-สากล และแบดมินตันไทย การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Communications) ซึ่งออกมาในรูปของการรณรงค์ (Campaign)</p>	

ภาพที่ 3 การปรับกระบวนการทัศน์ การเสริมสร้างศักยภาพซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21
ที่มา: ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. (2560). *ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2560-2570*. สืบค้นจาก www.thaigov.go.th และ www.nesdb.go.th
- เฉลิม คุณาวิชานันท์, พล.อ. (2560). *แนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศ ระยะ 10 ปี (พ.ศ.2560-2569) รองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)*. วารสารรัฐศาสตร์ปริทัศน์.
- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. (2559). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปประเทศไทย. ใน *การสัมมนาวิชาการคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี 20-21 และ 27-28 มีนาคม 2559*.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะสังคมศาสตร์. (2559). *Soft Power: อำนาจ ลือ และสายตาในอาเซียน*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=lbnlUL6yMDI&feature=youtu.be>
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). *การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สภาวิจัยแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ Soft Power ของไทย: บทเรียนจากจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้สู่การประยุกต์ใช้ของไทย*. สืบค้นจาก <https://www.trf.or.th/index.php/2014-02-12-02-42-17/10526-thai-soft-power-strategy>
- สันติ ตั้งรพีพากร. (2555, 13 มีนาคม). อำนาจแข็ง อำนาจนุ่ม-สหรัฐฯ จีน ไทย โดยยุค ศรีอาริยะ. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/daily/detail/9550000032600>
- สัมภาษณ์พิเศษ: “ดอน ปรมัตถวินัย” เจ้ากระทรวงบัวแก้ว กับ “Soft Power Diplomacy” ที่พาไทยเป็นที่ยอมรับทั่วโลก. (2560, 9 กันยายน). *สยามรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <http://www.siamrath.co.th/n/17238>
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2557). *Soft Power* (พิมพ์ครั้งที่ 1) (จุลสาร). บริษัท สแควร์ ปริ้นซ์ 93 จำกัด.
- ศิริพงษ์ หนูแก้ว. (2561). *โลกที่เปลี่ยนไปตลอดศตวรรษที่ 9 เจ็ดทศวรรษบูรพาภิวัตน์ รัฐบุรุษโลก*. สืบค้นจาก <https://www.tnews.co.th/>
- เอกชัย ศรีวิลาศ, พล.อ. (2558). *พลังอำนาจแห่งชาติ*. สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). *บูรพาภิวัตน์: ภูมิ-รัฐศาสตร์และเศรษฐกิจโลกใหม่*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯธุรกิจ
- Joseph S. Nye, Jr. (2009). *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. Retrieved from <https://www.worldcat.org/title/soft-power-the-means-to-success-in-world->
- Mulder, P. (2017). *Bureaucratic Theory by Max Weber*. Retrieved from <https://www.toolshero.com/management/bureaucratic-theory-weber/>
- Ren, X. and Montgomery, L. (2015). *Open Access Scholarship and China's Soft Power: Chinese Voices in International Scholarship*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/271831519_Open_access_and_soft_power_Chinese_voices_in_international_scholarship
- The Soft Power 30 Index. (2018). *The Global Ranking Soft Power 2018*. Retrieved from <https://portland-communications.com/publications/a-global-ranking-of-soft-power-2018/>